

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 3. junij 2014

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Identiteta in kultura**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ akulturacija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	4	dve od: ♦ etnocid ♦ interkulturalizem ♦ multikulturalizem ♦ asimilacija ♦ genocid	Za vsako ustrezno navedbo procesa po 1 točko, za ustrezen opis vsakega navedenega pa še po 1 točko, skupaj 4 točke.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	1	♦ jezik	Za celovit odgovor, ki vključuje dve značilnosti jezika, 2 točki. Za delno ustrezno pojasnitev ustrezno manj točk.
	2	♦ ustrezna in smiselna pojasnitev navedene sestavine kulture	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	2	♦ Dominantna kultura je prevladujoča, subkultura sicer v glavnem sprejema dominantno kulturo, vendar pa ima nekatere posebne kulturne značilnosti. Subkulture pogosto niso enakopravne z dominantno kulturo.	Za celovit odgovor, ki vključuje dva vidika razmerja med dominantno kulturo in subkulturo, 2 točki.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ etnocentrizem	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ sekundarna socializacija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	2	dve od: ♦ vključevanje v bolj zapleteno mrežo različnih skupin in organizacij zunaj intimnega domačega okolja (vstop v šolo) ♦ učenje in prevzemanje številnih novih vlog ♦ formalno sankcioniranje ♦ sprememba vzorcev razumevanja sebe in drugih ♦ novi dejavniki socializacije ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	1	♦ izničenje učinkov prejšnje socializacije in vpeljava novih oblik vedenja, vrednotenja, čustvovanja (bistvena sprememba posameznikovega vedenja, vrednotenja ...)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	3	tri od: <ul style="list-style-type: none">♦ neustreznost resocializacijskega okolja♦ posameznik je prisiljen v resocializacijo♦ družba zavrača resocializirane osebe♦ resocializira se odrasla oseba s trdo ukoreninjenimi vzorci vedenja ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.10	2	dve od: <ul style="list-style-type: none">♦ resocializacija odklonskih oseb (storilcev kaznivih dejanj) v zaporu♦ resocializacija odvisnikov od drog v komunah♦ resocializacija v različnih rehabilitacijskih centrih♦ prilagajanje (akulturacija) priseljencev kulturi družbe, v katero so se priselili ...	

2. Družbene različnosti in neenakosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ Kdor nima dovolj virov, da bi lahko zadovoljil temeljne potrebe po hrani, obleki in prebivališču, in je zato ogrožen njegov ali njen fizični obstoj, je absolutno reven.	
	1	ena od: ♦ O relativni revščini govorimo pri posameznikih, ki nimajo dovolj virov, da bi si zagotovili dobrine in storitve, ki so v določeni družbi v določenem času dojele kot samoumevne. ♦ Posamezniki si ne morejo zagotoviti minimalno družbeno sprejemljivega načina življenja.	
	2	♦ Razlika je v merilu: pri absolutni revščini izhajamo iz možnosti zadovoljevanja temeljnih potreb, pri relativni pa je merilo sprejemljiv življenjski standard v neki družbi ...	Upoštevamo vsako strokovno smiselno rešitev.
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	2	♦ Revščina je pogosto vzrok za socialno izključenost zaradi pomanjkanja ekonomskih, socialnih in kulturnih virov.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	ena od: ♦ teorija situacijske prisile ♦ teorija subkulture revščine ♦ konfliktne teorije ...	
	2	♦ razlaga navedene teorije	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	2	♦ Kulturni kapital vključuje: pogled na svet, vrednotni sistem, način izražanja, družbene spretnosti, način potrošnje, način preživljanja prostega časa ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	♦ mesto posameznika oziroma posameznice na (hierarhični) »družbeni lestvici«	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	1	ena od: ♦ ekonomsko stanje ♦ družbena moč ♦ družbeni ugled/prestiž	
	1	♦ razlaga navedenega dejavnika/določnice	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	♦ vertikalna gibljivost (mobilnost)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ Socialno omrežje sestavljajo odnosi, ki jih vzpostavljajo ljudje v vsakdanjem življenju, prek tega pa se povezujejo tudi v širše družbene strukture (npr. poklicne skupine, lokalne skupnosti, statusne skupine, politične skupine, etnične skupine, razrede ...).	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	2	♦ pozitivno, ko nas podpirajo v kriznih trenutkih, posredujejo pomembne informacije, zagotavljajo pomoč ...	
	2	♦ negativno, ker so lahko tudi vir omejevanja, prepovedovanja, nadzorovanja in izključevanja	
Skupaj	4		

3. Odklonskost in kriminaliteta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	♦ Vedenje, ki je v skladu z družbenimi normami oziroma je družbeno sprejemljivo.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	2	♦ Odklonskost je kršenje formalnih in neformalnih norm. ♦ Kriminaliteta so dejanja, ki jih kazensko pravo opredeljuje kot kazniva.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	♦ organizirani kriminal	
	2	dve od: ♦ Vanj so vključene organizirane skupine. ♦ Njihova dejavnost pogosto presega državne meje. ♦ Vpletenim prinaša velik zaslužek ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	1	♦ (uradni) statistični podatki	
	2	♦ Vir podatkov so uradna policijska statistika, statistika tožilcev in sodišč o obravnavanih in rešenih primerih ter kaznovanost storilcev za kazniva dejanja, statistika o številu oseb, ki prestajajo zaporno kazen ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ (Robert) Merton	
	1	♦ funkcionalizem	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	3	♦ poudarjen pomen dveh elementov družbene strukture in razkorak med njima, tj. med: – družbeno/kulturno opredeljenimi cilji (vrednotami) in – sistemom družbenih norm, ki opredeljujejo dopustne načine za doseganje teh ciljev ♦ izvor odklonskosti iz neenakih možnosti za doseganje družbeno zaželenih ciljev	Za le naštevanje in opisovanje načinov prilagoditve strukturni napetosti največ 2 točki.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	2	♦ preglednost dogodkov in njihovih nosilcev, vidnost vsega, kar se dogaja, nenehna nadzorovanost posameznika ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	♦ neformalni družbeni nadzor	
	1	ena od: ♦ Temelji na nenapisanih pravilih in sankcijah. ♦ Sankcije niso vnaprej predvidene, so spontan odziv družbene okolice na neko ravnanje. ♦ Sankcije so pozitivne in negativne ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	1	♦ formalni družbeni nadzor	
	1	ena od: ♦ Je uradni, državni nadzor. ♦ Temelj nadzora je oblast. ♦ Izvajajo ga za to posebej določene državne institucije. ♦ Ljudje, ki izvajajo nadzor, so za to strokovno usposobljeni. ♦ Sankcije so vnaprej določene ...	
Skupaj	2		

4. Znanost – družbeni razvoj in ekološka vprašanja

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	♦ 16. stoletje	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	4	dve od: ♦ spremenjen odnos do sveta oz. do narave/človek kot gospodar narave ♦ zgodnji kapitalizem ♦ ideje protestantizma (dejavno poseganje v naravo kot temelj za razvoj) ♦ nove spoznavne metode/eksperimentiranje v znanosti ♦ profesionalizacija znanosti in oblikovanje znanstvene skupnosti ...	Za ustrežno predstavitev vsake družbene okoliščine po 2 točki, skupaj 4 točke. Za pomanjkljivo predstavitev ustrežno manj točk.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	1	♦ praktična funkcija znanosti/vpliv znanosti na gospodarski razvoj družbe	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ spoznavna funkcija	
	1	♦ predstavitev spoznavne funkcije (objektivno spoznanje, ki temelji na uporabi metod)	
	1	♦ kulturološka funkcija	
	1	♦ predstavitev kulturološke funkcije (vpliv na mišljenje/oblikovanje kulturnih vzorcev)	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	2	♦ Znanost ni odvisna od politike, kapitala, religijskih institucij ... ♦ Sama določa predmet in metode raziskovanja.	
	2	♦ Določen način razumevanja naravnih in družbenih procesov oziroma razumevanje povezano z določenimi teorijami/koncepti/ smermi ...	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	1	♦ etične dileme, povezane z raziskovanjem	
	1	♦ etične dileme, povezane z uporabo znanstvenih spoznanj	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	2	♦ ustrezno pojasnilo ene etične dileme iz kandidatovega odgovora na 6. vprašanje (npr. problem izbora metod pri raziskovanju, problemi ohranjanja pravice do zasebnosti raziskovancev ...)	
	2	♦ navedba ustreznega konkretnega družbenega primera, npr. problema uporabe metode eksperimenta v raziskavah, ki vplivajo na rezultate, povzročajo škodljive duševne ali telesne posledice raziskovancem, npr. eksperimentiranje z uporabo zdravil pri bolnikih	
Skupaj	4		

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditev je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo družbene funkcije družine: <ul style="list-style-type: none"> – socializacijsko – ekonomsko – emocionalno – biološko-reprodukcijsko ♦ Opišejo spreminjanje funkcij družine. ♦ Pojasnijo razloge/vzroke za spreminjanje predstavljenih funkcij. ♦ Pojasnijo posledice spreminjanja le-teh. <p>V razpravi kot argumente za trditve uporabijo ustrezne primere in/ali podatke ter stališča avtorjev/teorij.</p>	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<p>Predstavijo in analizirajo:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ socialno-ekonomski status/slojno pripadnost – dohodek, druge materialne okoliščine, ekonomski položaj staršev ter vpliv na šolsko uspešnost in dolžino šolanja otrok ♦ subkulturne razlike in pomen kulturnega kapitala ♦ spol in možnosti izobraževanja ♦ etnično pripadnost in možnosti izobraževanja 	Za 20 točk je dovolj tudi, če ustrezno predstavijo in analizirajo tri različne dejavnike.

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo religijo. ♦ Ustrezno in smiselno pojasnijo tri funkcije religije: <ul style="list-style-type: none"> – integracijsko – osmišljevalno – socialnonadzorno – kompenzacijsko – legitimacijsko ♦ Ovrednotijo pomen izbranih funkcij religije v modernih družbah, razpravljajo o tem. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Razložijo delovanje množičnih medijev. ♦ Pojasnijo delovanje in razliko med javnimi in komercialnimi sistemi RTV. ♦ Razložijo razlike v funkcijah javnih in zasebnih medijev. ♦ Navedejo primere. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo pojma formalno in neformalno delo ter razlike med njima (z vidika njune družbene reguliranosti, plačila, socialnih pravic, statusa ...). ♦ Predstavijo različne oblike formalnega in neformalnega dela (konkretni primeri). ♦ Razpravljajo o njunem pomenu. 	

Skupno število točk IP 2: 40